

המביא פרק רביעי ביצה

לה.

עין משפט גזר מצוה

עא א מיי פ"ה מהל
מעשר ה' יח:
עב ב מיי ש"ג הלכה
ד:
עג ג מיי פ"ד שם הלכה
ז [ונש"ע י"ד סי'
שלא שפ"ה זכ]:
עד ד מיי פ"ה שם הלכה
(כב) [כ כג טו"ש"ע
י"ד סימן שלא שפ"ע
קד]:
עה ה מיי פ"ג שם הלכה
ג [ונש"ע י"ד סימן
שלא שפ"ע זכ]:

רבינו הגנאל

ואקשינן אמאי מחייב ר'
אליעזר ברבר שלא נגמרה
מלאכתו, והלא מה
שישאר מכדי אכילתו
מחזורו אצל העיקר
שנטלו ממנו עד שנגמרו
מלאכת הכל כאחת,
ושמיעין ליה לר' אליעזר
דכי האי גוונא לא קבע,
דתנן במעשרות פרק ד',
הנוטל זיתים מן המעטן
טמא פטור מפני שמחזור
את המותר. ואוקימנא
לריש במעטן טהור
וגברא טמא, דלא מצי
לאהדורי מה שישאר לו
מן הזיתים, וסיפא במעטן
טמא וגברא טמא, דאכל
מאי דאכל ומאי דאשתירי
ליה מן הזיתא מהדר להו
למעטן ולפיכך פטור.
ופרכין מתניתין נמי
במעטן טהור וגברא טמא.
ואקשינן והלא מתניתין
מחזורין ועומדין הן,
כלומר עדיין לא נגע בהן
כלל, אלא יבדל בלבד
אמר מיכן אינו נוטל למחר.
אמר רב שימי בר אשי ר'
אליעזר לטעמיה דאמר
אפילו תרומה קובעת, וכל
שכן כשיאמר מיכן אני
אוכל למחר, דתנן
במעשרות פרק ב', פירות
שותרמן עד שלא נגמרה
מלאכתן ר' אליעזר אוסר
לאכול מהן עראי וחכמים
מתירין. ת"ש מספסא
וחב"א עד שירשום ויאמר
כרי. כנין הראשון
ופשוטה היא. הגה
העמודו טעמא דר'
אליעזר משום דאמר מיכן
אני אוכל למחר קבעה לה
שבת עליוהו. ורמי דר'
אליעזר אדרי' אליעזר,
דתנן בתרומות פרק ח',
היה אוכל באשכול ונכנס
מגינה לחצר, ר' אליעזר
אומר יגמור, ר' יהושע
אומר לא יגמור. חשכה
בלילי שבת ר' אליעזר
אומר יגמור כו'. הנה כיון
שהיה אוכל באשכול
מערב שבת וחשכה בלילי
שבת, כאילו אמר מיכן
אני נוטל, כיון שתרפס
בירו האוכל ואוכל, ואי'
אליעזר יגמור ולא קבעה
שבת. ומשנין התם כדתי'
ר' נתן בירושלמי (ט), דתני
ר' נתן לא שאמר ר'
אליעזר משום שהתחיל
באשכול בהיתר יגמור,
אלא שר' אליעזר אומר
יתקן עד מוצאי שבת
ויגמור, שימ' אבל בשבת
לא, משום דקבעה לה
שבת כי האי גוונא. אי'
ויהתן אחד שבת ואחד
חצר ואחד תרומה ואחד
מקח, כיון אין קובעין
אלא ברבר שנגמרה
מלאכתו. שבת לאפקוי
מהלל, דתיניא המעביד
פירות ממקום למקום
וקדש עליהן היום אי"ר יהודה הלל עצמו אסר,
ומדקאמר וקדש עליהן היום, שמע מינה דברר שלא נגמרה מלאכתו [הוא], דאם נגמרה מלאכתו מאי איריא קידשה שבת אפילו בחול נגמרה מלאכתו אסר.

והלא מותרו חזור. ולרבי אליעזר אפי' נטל הרבה מן הטבל
בחול לא היו קציעות כדמוכח בסמוך בדבר הראוי
להחזיר מותר וכל שכן לדבורו אינו קובע:

רישא במעטן טהור וגברא טמא דלא מצי למהדר. ור"ת
והרי נטמאו זיתי המעטן כשנטל
מהן וי"ל דלא טמא אלא מקום מגעו
ויכול לטקו מלמעלה שלא יגע
באחרים ומי"מ אינו ראוי להחזיר
המותר לפי שמתערבים הטהורים
עם הטהורים כך פ"ה אי נמי כגון
שנטלו בפסוטי כלי עץ או שנתן לו
חצרו: **והלא** הן מוחזרין
ועומדין. דלא נטלן אלא דבורא
בעלמא ואין לך חזרה גדולה מזו
דלפי' צראוי להחזיר לא מקבע כ"ש
בלא נטל כלל:

אלא אמר רב שימי וכו'. והאי לר'
אליעזר קובע שבת אפילו
בלא נגמרה מלאכתו כמו גבי תרומה
אזל לרצנן דמתירין גבי תרומה לא
ידיעין גבי שבת:

תא שמע מסיפא. דלא פליגי
רצנן אלא דאמר צנרייה:

[שאני התם כיון דאמר מבאן].
והכא לא שייך למפוך והלא

מותרו חזר לרצנן לית להו הך
סברא ^ט דלעולם מותרו קובע:
רבי אליעזר אומר יגמור בשבת
אלא כו'. ור"ת מ"ש

מתינוקות טעמו למוציא שבת לא
יאלכו ויש לומר דהתם יתדוס לאכילת
שבת אלא הכא לא יתדוס שבת כ"ל
רש"י אי נמי דהתם מיירי בתלמידי
דנגמרה מלאכתן אזל הכא מיירי
באשכול שלא נגמרה מלאכתו:

אחד שבת ^ו אינו קובע וכו' אינו
קובע **אלא** ברבר שנגמרה

מלאכתו. ואם תאמר מאי נפקא
מינה כיון דאינו קובע אלא בדבר
שנגמרה מלאכתו וי"ל דנפקא מינה
דקובע אפי' קודם ראיית פני בעיני:
שבת לאפקוי מדה"ט. ונדון
הוא דהוי"מ למנקט לאפקוי
מדרכי אליעזר דלמחר קובע אפי'
דדבר שלא נגמרה מלאכתו ומשום
הכי לא נקטיה משום דלאו רבותא
הוא דבלא הכי אין הלכה כמותו
דשמוטי הוא ומי"מ קאמר בסמוך
תרומה לאפקוי מדרכי אליעזר דלא
מלאכתו אלא רבי אליעזר:

הדרן עלך המביא

הוא לרבי אליעזר חזור ומותרו חזר כדפריך
לעיל אליבא דר"א משום דרצנן שמיעין להו דאפילו מותרו חזור דחיללא עליה קציעותא הלכך איכא למתלי טעמייהו דרצנן במתני' נמי
משום דליהו קבעיה ולא משום שבת: ורמיניה. דר"א אדרבי אליעזר: היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר, ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין. ת"ש מספסא ויחב"א עד שירשום ויאמר כרי. כנין הראשון ופשוטה היא. הגה העמודו טעמא דר' אליעזר משום דאמר מיכן אני אוכל למחר קבעה לה שבת עליוהו. ורמי דר' אליעזר אדרי' אליעזר, דתנן בתרומות פרק ח', היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר, ר' אליעזר אומר יגמור, ר' יהושע אומר לא יגמור. חשכה בלילי שבת ר' אליעזר אומר יגמור כו'. הנה כיון שהיה אוכל באשכול מערב שבת וחשכה בלילי שבת, כאילו אמר מיכן אני נוטל, כיון שתרפס בירו האוכל ואוכל, ואי' אליעזר יגמור ולא קבעה שבת. ומשנין התם כדתי' ר' נתן בירושלמי (ט), דתני ר' נתן לא שאמר ר' אליעזר משום שהתחיל באשכול בהיתר יגמור, אלא שר' אליעזר אומר יתקן עד מוצאי שבת ויגמור, שימ' אבל בשבת לא, משום דקבעה לה שבת כי האי גוונא. אי' ויהתן אחד שבת ואחד חצר ואחד תרומה ואחד מקח, כיון אין קובעין אלא ברבר שנגמרה מלאכתו. שבת לאפקוי מהלל, דתיניא המעביד פירות ממקום למקום וקדש עליהן היום אי"ר יהודה הלל עצמו אסר, ומדקאמר וקדש עליהן היום, שמע מינה דברר שלא נגמרה מלאכתו [הוא], דאם נגמרה מלאכתו מאי איריא קידשה שבת אפילו בחול נגמרה מלאכתו אסר.

והלא מותרו חזור. היכי מליט למימר דקציעותא משום דבורא הוא
והלא אפי' נטל הרבה מן הטבל בחול ונתן לפניו דמחזי דקציע ליה
באכילה מרובה אם דבר הראוי להחזיר המותר אחר אכילתו
למקום שנטלו משם הא שמיעין ליה לרבי אליעזר דלמחר לא קבע
צנרייה קמיימא וכל שכן דבורא בלא
מעשה לא מקבע: מעטן. כלי גדול
שצובצין בו את הזיתים כדי שיתממנו
ויתבטל שמנן בתוכו ויהא נוח
להולילו צנית הנד: טובל אחס אחס
במלה ואוכל. בלא מעשר ולא
אמרין טובלן במלה משוי ליה קבע
הואיל ואחת אחת אכולן מיד: מן
המעטן טהור חייב. לעשר שאין
ראוי להחזיר מותרו כדמוקי לה
לקמיה בגבא טמא שנטמא במגעו
וכשמחזירן מתערבין הטהורים עם
הטהורים ומטמא השמן וכיון דאין
ראוי להחזיר מותרן ודאי כי
שקליניהו מעיקרא אדעתא למיכל
לכולהו שקליניהו וזויהי אכילת קבע:
מן המעטן טמא פטור. מפני שראוי

להחזיר המותר וכי שקליניהו מעיקרא
צרישא אדעתא למיכל פורתא וזהאדורי
מותר שקל: מאי שנה רישא. דאין
יכול להחזיר משום דמעטן טהור
והא אפשר להיות גם אם האדם
טהור: וא"ר אבהו. כולה בגבא
טמא מתוקמא רישא דמעטן טהור
לא מצי למהדר. ור"ת הרי נטמאו
זיתי המעטן כשנטלו מהן לא טמא
אלא מקום מגעו ויכול לטקו משם:
ה"ג רישא במעטן טהור וגברא טמא
דלא מצי למהדר סיפא בגבא טמא
ומעטן טמא דמצי למהדר: ומשנין
מסני' נמי. דקבע דבוריה במקלה
טהור וגברא טמא עסקינן דלא מצי
למהדר מותרו: ופרכינן והלא
מוחזרין ועומדין. והלא לא נטלן
אלא דבורא בעלמא הוא וכיון דכי
נטלן ואפשר בחזרה מהניא ליה חזרה
ולא מקבע עי' לא אפשר בחזרה נמי
ולא נטלן אלא דבורא בעלמא אין לך
חזרה כו' דאפילו משקל נמי לא
שקליניהו: ה"ג אלא אמר רב שימי
דבר אשי כו'. אלא לעולם שבת הוא
דקבעה במתני' וכי מסלקת ליה למר
זוטרא מסייעמיה דלא לסייעיה לאבדו
מתמני' ה"ג תסלקיה: ר"א קא
אמר. מנייה מיימית סייעתא דשבת

קבעה אף בשלא נגמרה מלאכתן: ר"א לטעמיה דאמר תרומה
קובעת. דבר שלא נגמרה מלאכתו שאם הגביה תרומתו נאסר לאכילת
עראי עד שיפריש שאר מעשרות: וכ"ש שבת. דחשיבא אכילתה.
אבל רצנן אימא לך כי היכי דפליגי בתרומה פליגי בשבת: ס"ש
מסיפא. דלא אפלוג רצנן עליה אלא לענין צנרייה אבל מודו ליה

דדוקא ע"ש שצביעית הא בשאר שני שבוש אסור משום מעשר: דטבל מוכן הוא כו'. כדפרי'. והכא לא מצי למפוך והרי מותרו חזר כדפריך
לעיל אליבא דר"א משום דרצנן שמיעין להו דאפילו מותרו חזור דחיללא עליה קציעותא הלכך איכא למתלי טעמייהו דרצנן במתני' נמי
משום דליהו קבעיה ולא משום שבת: ורמיניה. דר"א אדרבי אליעזר: היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר, ר' אליעזר אוסר לאכול מהן עראי וחכמים מתירין. ת"ש מספסא ויחב"א עד שירשום ויאמר כרי. כנין הראשון ופשוטה היא. הגה העמודו טעמא דר' אליעזר משום דאמר מיכן אני אוכל למחר קבעה לה שבת עליוהו. ורמי דר' אליעזר אדרי' אליעזר, דתנן בתרומות פרק ח', היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר, ר' אליעזר אומר יגמור, ר' יהושע אומר לא יגמור. חשכה בלילי שבת ר' אליעזר אומר יגמור כו'. הנה כיון שהיה אוכל באשכול מערב שבת וחשכה בלילי שבת, כאילו אמר מיכן אני נוטל, כיון שתרפס בירו האוכל ואוכל, ואי' אליעזר יגמור ולא קבעה שבת. ומשנין התם כדתי' ר' נתן בירושלמי (ט), דתני ר' נתן לא שאמר ר' אליעזר משום שהתחיל באשכול בהיתר יגמור, אלא שר' אליעזר אומר יתקן עד מוצאי שבת ויגמור, שימ' אבל בשבת לא, משום דקבעה לה שבת כי האי גוונא. אי' ויהתן אחד שבת ואחד חצר ואחד תרומה ואחד מקח, כיון אין קובעין אלא ברבר שנגמרה מלאכתו. שבת לאפקוי מהלל, דתיניא המעביד פירות ממקום למקום וקדש עליהן היום אי"ר יהודה הלל עצמו אסר, ומדקאמר וקדש עליהן היום, שמע מינה דברר שלא נגמרה מלאכתו [הוא], דאם נגמרה מלאכתו מאי איריא קידשה שבת אפילו בחול נגמרה מלאכתו אסר.